

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 7 (1988)

Η Μικρασιατική λαογραφία

Γεώργιος Ασκητόπουλος

doi: [10.12681/deltiokms.195](https://doi.org/10.12681/deltiokms.195)

Copyright © 2015, Γεώργιος Ασκητόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ασκητόπουλος Γ. (1988). Η Μικρασιατική λαογραφία. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 7, 303–312.
<https://doi.org/10.12681/deltiokms.195>

Η ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1924 μετὰ τὸ πέρας τῆς συνεδρίας τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας ἀποτεινόμενος πρὸς με ὁ Πρόεδρος τῆς ἐν λόγῳ Ἑταιρείας κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις εἶπεν ὅτι ἡ προσεχὴς συνεδρία θὰ ἀφιερωθῆ εἰς τὴν Μικρασιατικὴν Λαογραφίαν καὶ μὲ προέτρπεν εἰς αὐτὴν νὰ προσκαλέσω τοὺς Μικρασιάτας καθηγητάς, λογίους καὶ διανοουμένους διὰ νὰ συσκεφθῶμεν ὅλοι ὁμοῦ πῶς θὰ διασωθοῦν ἡ γλῶσσα, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Μ. Ἀσίας ἀπὸ τὴν πλήρη ἐξαφάνισιν.

Καὶ πραγματικῶς ἡ μεγάλη αἴθουσα τῆς Σιναιᾶς Ἀκαδημίας ἐπληρώθη ἀπὸ τοὺς προσελθόντας Μικρασιάτας κατὰ τὴν 317ην συνεδρίαν τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας τῆς 7 Δεκεμβρίου 1924.

σ. 2 Κατ' αὐτὴν πρῶτος λαβὼν τὸν λόγον ὁ ἀείμνηστος καθηγητῆς μου Γ. Ν. Χατζιδάκις, πρόεδρος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας, μετὰ ἱερᾶς συγκινήσεως, δυσκόλως συγκρατουμένης, ὠμίλησε περὶ τοῦ ἐπὶ τρισχίλια καὶ πλέον ἔτη ἰσχύσαντος Μικρασιατικοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις ἀτυχῶς πρὸ διετίας καμφθεὶς ἀπεχώρησε τῆς κοιτίδος αὐτοῦ καὶ διεσπάρη ἀνά τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα.

Ἐπειδὴ ὁμοως ἔνεκα τῆς διασπορᾶς καὶ τῆς μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἀναμειξέως εἶναι προφανὲς ὅτι μέγα μέρος τοῦ τε γλωσσικοῦ καὶ τοῦ λαογραφικοῦ πλοῦτου θὰ ὑποστῆ ἀλλοίωσιν, πιθανώτατα δὲ καὶ πλήρη ἀπώλειαν, συνέστησεν ὅπως ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία ρίψῃ τὴν ἰδέαν τῆς συστηματικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀμέσου συλλογῆς καὶ μελέτης οὐ μόνον τῶν διάλέκτων τῶν λαλουμένων ὑπὸ τῶν ἀτυχησάντων Μικρασιατῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ παντὸς γενικῶς τοῦ λαογραφικοῦ πλοῦτου χρησιμοποιοιμένων ἀρμοδίως τῶν ἱερέων, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν φοιτητῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς προσφυγικὰς τάξεις.

σ. 3 Πρὸς ἀσφαλεστέραν δ' ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτέρω σκοποῦ συνέστησεν ὅπως πλὴν τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας, ἧς οἱ ἑταῖροι διὰ τῆς πείρας καὶ τῶν γνώσεων αὐτῶν σπουδαίως καὶ προθύμως θὰ συμβάλωσι ὅ,τι δεῖ, νὰ παρακληθῆ ὁ πρεσβυγενὴς Μικρασιατικὸς Σύλλογος « Ἀνατολή », ὁ εὐδοκιμώτατος ἀπὸ τοῦ 1891 ἐργαζόμενος καὶ αἱ ὅλοι Μικρασια-

τικαί ὀργανώσεις, Σύνδεσμοι, Ἀδελφότητες, Σωματεῖα καὶ Λέσχαι, νὰ υἰοθετήσωσι τὴν ἰδέαν, καὶ νὰ πρωτοστατήσωσι εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ὄντως ἔθνικοῦ τούτου σκοποῦ.

Ἐν τέλει ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα, ὅτι διὰ συστηματικῆς διαφωτιστικῆς καὶ κοινῆς, ὄλων τῶν ἀνωτέρω Μικρασιατικῶν δυνάμεων, ἐργασίας, οὐ μόνον τὸ κράτος θὰ χορηγῇ τὸ ἀναγκαῖον ποσόν, ἀλλὰ καὶ πλοῦσιοι ἰδιῶται θὰ συμβάλωσιν ὄντως, ὥστε πολὺ ἐνωρὶς θὰ καταστῇ δυνατὸν καὶ ἡ εἰς ξένας γλώσσας δημοσίευσις σειρᾶς λευκωμάτων, δι' ὧν θὰ πιστευθῇ καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ Μικρασιατικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ μεγάλη ἀπώλεια πολιτισμοῦ ἀνάγοντος ἡμᾶς ἀπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς εἰς τοὺς ἀπωτάτους τῆς ἱστορίας χρόνους.

σ. 4 Μετὰ τὴν εὐφραδῆ καὶ συγκινητικὴν ὁμιλίαν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκι ὁ κ. Π. Φωτιάδης διέλαβε περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς μελέτης τῶν διαλέκτων καὶ ἀπὸ νομικῆς¹ ἀπόψεως καὶ συνέστησε τὴν μελέτην τῶν κωδικῶν καὶ τὴν συλλογὴν τῶν νομικῶν ἐθίμων.

Προσέθεσε δ' ἐν τέλει ὅτι, πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σκοποῦ, δεόν νὰ παρακληθῇ ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης κ. Μελέτιος Μεταξάκης μετὰ τῶν ἐκ Μ. Ἀσίας ἐλθόντων ἐπισκόπων, ἵνα τεθῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἔθνικῆς ταύτης κινήσεως καὶ καθοδηγήσωσι τοὺς ἱερεῖς νὰ γίνωσι κήρυκες τῆς σκοπιμότητος τῆς μελέτης τοῦ βίου τῶν ἀτυχησάντων ἀδελφῶν ἡμῶν.

σ. 5 Κατόπιν ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας Σίμος Μενάρδος ἐξάρσα τὴν χρησιμότητα τῆς τοιαύτης ἐρεῦνης συνέστησε τὴν ἴδρυσιν Μικρασιατικοῦ Μουσείου, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ συγκεντρωθῶσιν ὅλα τὰ Ἐκκλησιαστικά καὶ ἔθνη καὶ κειμήλια τὰ ἐκ διαφόρων πόλεων καὶ Κοινοτήτων ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ προκρίτων Μικρασιατῶν προσφύγων μετακομισθέντα ἐνταῦθα², καὶ ὁ εἰσαγγελλόμενος κ. Ἀντ. Χατζῆς συνέστησε τὴν χρησιμοποίησιν φωτογραφιῶν, κινηματογράφου, γραμμοφώνου πρὸ πάντων, οὐτινος καὶ ὑπὸ ξένων λογίων ἐγένετο χρῆσις πρὸς ζωντανότεραν τῶν φθόγγων ἀνα[πα]ράστασιν.

Ἐν τέλει προτάσει τοῦ Γραμματέως κ. Πέτρου Α. Φουρῆ καὶ διευθυντοῦ τοῦ Λαογραφικοῦ ἀρχείου (ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ) τονίσαντος, ὅτι

1. Μ. Γ. Μιχαηλίδου-Νουάρου *Νομικὰ ἔθνη τῆς Δωδεκανήσου*, ἐν Ἀθήναις 1926. Τὴν μελέτην ταύτην συνιστῶμεν θερμότερα καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους ὡς πρότυπον ἐπιστημονικῆς καὶ μεθοδικῆς ἐργασίας. Ἐπίσης τοῦ ἰδίου 6 τόμοι λαογρ. ὀλικοῦ (Καρπάθου).

2. Τότε κατὰ τὸ 1927 περίπου εἰς τὰ πρῶτα φύλλα τοῦ *Προσφυγικοῦ Κόσμου* ἐγράψαμεν σειρὰν μεγάλων ἄρθρων, δι' ὧν ἐπροτείναμεν τὴν ἐν τοῖς παλαιοῖς Ἀνακτόροις ἴδρυσιν ὡς Μουσείου τοῦ Μεσαιωνικοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ συγκέντρωσιν τῶν προσφυγικῶν κειμηλίων, τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου, τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας κτλ. Ἡ γνώμη ἡμῶν αὐτὴ ἐγένετο δεκτὴ, ἀλλὰ κατόπιν τὰ Παλαιὰ Ἀνάκτορα μετετράπησαν εἰς Βουλῆν, Γερουσίαν καὶ εἰς διάφορα Κυβερνητικὰ γραφεῖα.

- δὲν πρέπει οὐδεμία ἡμέρα νὰ παρέλθῃ ἀχρησιμοποίητος πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ προταθέντος ἱεροῦ καὶ ἔθνικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ, ἐξελέγη μεγάλη ἐπιτροπεία ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν κ.κ. Γ. Ν. Χατζιδάκι ὡς Προέδρου, Σίμου Μενάρδου ἀντιπροέδρου καὶ τῶν κ.κ. Γεωργ. Κ. Ἀσκητοπούλου Πρ. Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Σχολείων Σμύρνης καὶ ἐνδοχώρας, Γραμματέως
- σ. 6 Ἰω. Βογιατζίδου, Π. Καλογεροπούλου Διευθυντοῦ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς καὶ Προέδρου τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν, Γερασ. Καψάλη, Φαίδ. Κουκουλέ, Ν. Κωνσταντοπούλου, Δημοσθ. Η. Οἰκονομίδου, Γεωρ. Οἰκονόμου, Ἀνθ. Α. Παπαδοπούλου, Διευθυντοῦ τοῦ ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας, Ἀλεξ. Σαρῆ, Ἰω. Συκουτρῆ, Ἀντ. Χατζῆ, Χαρ. Χαριτωνίδου, Σοφ. Χριδαβερόδου-Θεοδότου καὶ Π. Φωτιάδη μελῶν, ἧτις συνερχομένη ἐν καιρῷ θέλει καθορίσει τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας πρὸς σύστασιν ἰδίας «*Ἐταιρείας πρὸς μελέτην τῆς γλώσσης καὶ Λαογραφίας τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ*».

☆

Ἡ ἀνωτέρω Ἐπιτροπεία πολλάκις συνελθοῦσα καὶ καταλλήλως προπαρασκευάσασα τὸ ἔδαφος συνεκάλεσε τοὺς Μικρασιάτας διανοουμένους εἰς κοινὴν σύσκεψιν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Φιλολ. Συλλόγου Παρνασοῦ τῇ 18 Ἰανουαρίου 1925, ἡ ὁποία ὑπερεπληρώθη ἐκλεκτοῦ καὶ πυκνοῦ κόσμου ἰδία Μικρασιατῶν ἐπισκόπων, ἱερέων, λογίων, καθηγητῶν καὶ ἐπιστημόνων ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου Μεταξάκη.

- Πρώτος ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἐκήρυξε τὴν ἑναρξιν τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης συνεδρίας καὶ ἐχαρακτήρισε διὰ φράσεων συγκινητικῶν τὴν ὥραιαν καὶ ἀλησμόνητον χώραν, ἡ ὁποία ὑπῆρξε ἡ Πατρις τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ Γρηγορίου, τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν Ἐπτὰ Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως, τὴν ἱεράν αὐτὴν χώραν, τὴν διαρκῶς ἀναζωογονουμένην καὶ ἀνακύπτουσαν. Ἐπήνεσε τὴν ἀξιεπίαινον πρωτοβουλίαν τῶν καθηγητῶν κ. Γεωργ. Ν. Χατζιδάκι καὶ Σίμου Μενάρδου καὶ τοῦ Μικρασ. Συλλόγου «Ἀνατολή» τοῦ ἀπὸ 1891, ἀπὸ τεσσαρακονταετίας εὐδοκίμωτα ἐργαζομένου διὰ τὴν εκπαιδευτικὴν ἀναγέννησιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διὰ τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου καὶ ἤδη ἀναλαβόντος νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν εὐγενῆ ταύτην ἰδέαν.
- σ. 7

Μετὰ τὸ τηλαυγὲς πρόσωπον, τὸ σοφὸν προοίμιον ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος δίδει τὸν λόγον εἰς τὸν σοφὸν καθηγητὴν Γ. Ν. Χατζιδάκιν, ὁ ὁποῖος μετὰ δυσκολίας συγκρατῶν τὴν συγκίνησίν του εἶπεν ὅτι μείζονα ἢ καυτὰ δάκρυα εἶναι τὰ παθήματα τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἡ πατρις προσέθεσε, τῶν πρώτων Ἑλλήνων φιλοσόφων ἐξεβαρβάρωθη καὶ δὲν ἀκούεται ἐκεῖ πλέον, ἐν τῇ κοιτίδι τοῦ πολιτισμοῦ ἡ

θεία ελληνική γλώσσα, κατόπιν φέρει ἐκ τῆς τρισχιλιετοῦς Ἑλληνικῆς ἱστορίας διδακτικώτατα παραδείγματα, ὅτι τάχ' αὐριον ἔσσειτ' ἄμεινον, ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ δακρῶμεν, ἀλλὰ νὰ δρῶμεν καὶ θὰ σὰς δεῖξω πῶς πρέπει ἐπιστημονικῶς καὶ ἐθνικῶς νὰ καταρτισθῆ ἡ σοφὴ ἐργασία.

σ. 8

1. Νὰ σχεδιάσωμεν Γεωγραφικὸν χάρτην, ἐφ' οὗ νὰ δεικνύωνται αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις καὶ κῶμαι.

2. Νὰ ἐκδώσωμεν Λευκώματα τῶν μεγάλων κέντρων τοῦ Μικρασ. Ἑλληνισμοῦ, ὡς τῶν Φλαβιανῶν τῆς Καισαρείας³, τοῦ Φαναρίου Κ/πόλεως, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Π. Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, τῆς Τραπεζούντος τοῦ Πόντου, τῆς Σμύρνης, τῆς Σίλλης κτλ.

3. Πρὸ 45 ἐτῶν ὅτε ἐσπούδαζον ἐν Γερμανίᾳ ὁ Χοῦμεν ὁ διενεργήσας τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Περγάμου, τῆς σήμερον εὐρισκομένης ὀλοκλήρου μαρμαρίνης ἐν Βερολίῳ (πρβλ. Πέργαμον ἐν Ἀθ. 1930 τύποις Μελίσσης ἐν σελ. 148, 169) ἔγραφεν ὅτι ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀνέρχεται εἰς 2.500.000 καὶ ἔκτοτε ἀσφαλῶς θὰ ἀνήλθεν εἰς 4.000.000. Ἐκ τούτων πόσοι διεσώθησαν σήμερον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος; Μόλις περὶ τὸ 1.500.000.

σ. 9

Οἱ δὲ ἄλλοι;... (κατὰ τὸν ἀειμνηστον καθηγητὴν μου Παῦλον Καρολίδην ἐν ἐπιστολῇ εὐρισκομένη εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Μικρασ. Συλλόγου «Ἀνατολή», ὁ πληθυσμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπὶ τῆς Μεγάλῃς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἀνῆρχετο εἰς 25.000.000. Διὰ τῶν σφαγῶν καὶ συστηματικοῦ ἐξισλαμισμοῦ κατῆλθε μετὰ 450 ἔτη εἰς τὸ δωδέκατον τοῦ ἄλλοτε πληθυσμοῦ πρβλ. ἐπίσης Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου Ὑπόμνημα κτλ., Κ. Λαμέρα τὸ Μικρασιατικὸν πρόβλημα, οἱ κρυπτοχριστιανοί, ποῖοι καὶ πόσοι οἱ κάτοικοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν, οἱ διωγμοὶ κτλ.

4. Νὰ δημοσιεύσωμεν στατιστικὸν πῖνακα τοῦ Μικρασ. πληθυσμοῦ κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ γεραροῦ Μικρασ. Συλλόγου «Ἀνατολή» ὁ ὁποῖος πρῶτος διὰ τῶν ἱερέων καὶ διδασκάλων κατήρτισε στατιστικούς πῖνακας δημοσιευθέντας διὰ τοῦ περιοδικοῦ του «Ξενοφάνης».

5. Νὰ δημοσιεύσωμεν τόμους τῆς Μικρασιατικῆς Λαογραφίας ἐρμηνευοῦσας πολλὰ σήμερον θεωρούμενα ἀνερμήνευτα διότι ἡ ἐκεῖ τα-

3. Πρβλ. τὸ ὁδοπορικὸν ἐκ Φλαβιανῶν εἰς Σάμον τοῦ καθηγητοῦ Γεωργ. Κ. Ἀσκητοπούλου δημοσιευθὲν εἰς τὸν Ἀλύτρωτον ἐπὶ ἐξάμηνον 1917-18 καὶ εἶτα ἐπὶ διετίαν εἰς τὸν Προσφυγικὸν Κόσμον πλουτισθὲν διὰ πλήρους βιβλιογραφίας 1926-27, ἥδη δὲ προετοιμάζει τὴν τρίτην ἐκδοσὶν του.

Πρῶτοι οἱ Συνασιταὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξέδωκαν ἐπιμειλία Ἰω. Σαραντιδίου (Ἀρχελάου) τὸ Λευκῶμα τῆς Σινασοῦ μὲ πολλὰς εἰκόνας. Τοῦ αὐτοῦ Ἡ Σινασός, ἐν Ἀθήναις 1899 τύποις Ἰω. Νικολαΐδου τοῦ ἐκ Ταυλουσούνιου κτλ.

ριχευθείσα και διασωζόμενη γλώσσα μᾶς δίδει πλήρη εικόνα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ (πρβλ. τὸν θαυμάσιον πρόλογον τοῦ καθηγητοῦ κ. Δῶκινς «ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ» 1916).

σ. 10 6. Εἶναι ἀνάγκη συγγραφῆς ἐπιτόμου ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Μικρᾷς Ἀσίας, διὰ τῆς ὁποίας θὰ διακηρύξωμεν ὅτι τὰ δικαιώματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τῆς Μικρᾷς Ἀσίας δὲν παραγράφονται εὐκόλως διὰ συνθηκῶν καὶ θὰ ἐπανέλθωμεν ἐκεῖ λιαν προσεχῶς ἐκδιώκοντες καὶ πάλιν τοὺς προαιωνίους ἐχθρούς μας.

Σημ. σημειῶ ὅτι τὴν ἐπομένην ἐζήτησα παρὰ τοῦ σεβαστοῦ μοι καθηγητοῦ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι τὸ κείμενον τοῦ συγκινητικωτάτου καὶ σπουδαιοτάτου λόγου του, διὰ νὰ τὸν δημοσιεύσω διὰ τῆς τότε ἐκδιδομένης «Παμπροσφυγικῆς» τοῦ Γεωρ. Κ. Βιολάκη. Δυστυχῶς προηγουμένως τὸν εἶχε ζητήσει συντάκτης τῆς «Ἑστίας», ὁ ὁποῖος δυστυχῶς τὸν ἔχασε καὶ οὕτω δὲν ἔχομεν σήμερον αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ λόγου του. Ἄλλ' εὐτυχῶς ὡς Γραμματεὺς τῆς Μεγάλης Ἐπιτροπείας διὰ τὰ πρακτικὰ ἐκράτησα συντόμους σημειώσεις, τὰς ὁποίας ἐκάστοτε εὐκαιρίας διδομένης ἐδημοσίευσα εἰς τὰς προσφυγικὰς ἐφημερίδας.

σ. 11 Τρίτος ἀνήλθεν εἰς τὸ βῆμα ὁ εὐφραδέστατος Πρόεδρος τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου Κωνστ. Γ. Λαμέρας ἰατρός, ὁ ὁποῖος εὐχαριστεῖ τοὺς προλαλήσαντας, τῶν ὁποίων οἱ συγκινητικοὶ λόγοι ἐπάλλυντο ὑπὸ ὕγιους πατριωτισμοῦ καὶ προβαίνει εἰς τὴν ἐξιστορήσιν τῆς εὐεργετικῆς δράσεως τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου «Ἀνατολῆ» καὶ τοῦ μετ' αὐτοῦ συνυφασμένου Προέδρου καὶ ἰδρυτοῦ αὐτοῦ (1891-1924) Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ (πρβλ. τὸ πανηγυρικὸν τεύχος τοῦ Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Γεωργ. Κ. Ἀσκητοπούλου, Καθηγητοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξιστορεῖ διεξοδικῶς τὴν 50ετῆ ἐθνικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν σταδιοδρομίαν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ).

Ἡ ποικίλη δὲ ἐξερεύνησις τῆς Μ. Ἀσίας ὑπῆρξεν ὁ κύριος καὶ σπουδαιότατος σκοπὸς τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου «Ἀνατολῆ» ὡς καταδείκνυται ἐκ τῶν 7 τόμων τοῦ «Ξενοφάνους» τοῦ λαμπροῦ καὶ πολυτίμου περιοδικοῦ συγγράμματος, ἐν τῷ ᾧ ὁποῖω ἀπεθησαύρισθη ποικίλη καὶ σπουδαία ἱστορικὴ, λαογραφικὴ, ἀρχαιολογικὴ καὶ εἰδησεογραφικὴ Μικρασιατικὴ ὕλη καὶ τῶν Ἐπετηρίδων τοῦ Συλλόγου.

Ὁ Μικρασιατικὸς Σύλλογος τὴν μελέτην τῆς πατρίου ἱστορίας ἐπετέλεσε διὰ τῶν ὑποτρόφων αὐτοῦ καθηγητῶν, διδασκάλων καὶ ἱατρῶν καὶ δικηγόρων ἀνεληθόντων εἰς 1439 ἐν συνόλῳ.

Τέλος μετὰ τὸ ἱεροδιδασκαλεῖον Σάμου καὶ Πάτμου ἴδρυσε καὶ τὸ Διδασκαλεῖον τῶν φροεβλιανῶν Νηπιαγωγῶν ἐν Φλαβιανοῖς τῆς Καισαρείας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς δ. Αἰκατερίνης Τζωανοπούλου Διευθυντρίας τὴν σήμερον τοῦ Διδασκαλεῖου Νηπιαγωγῶν Καλλιθέας·

ἐν αὐτῷ ἐπίσης εὐδοκίματα ἐδίδαξεν ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Ζήσης Φιλίδης. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς δράσεως τῶν Νηπιαγωγῶν, τῶν διασκορπισθεισῶν καθ' ὄλην τὴν Καππαδοκίαν καὶ Λυκαονίαν, ὑπῆρξαν ἐπίσης καρποφόρα.

- σ. 12 Πρὸς τούτους ἔχομεν καὶ ἀναρίθμητον στρατιὰν ἐπιστημόνων, οἱ ὅποιοι μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἀπερχόμενοι εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν, ἀφοῦ ἀνεβαπτίζοντο εἰς τὴν ἐθνικὴν καλυμβήθραν τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου ὡς ἔφοροι καὶ δημογέροντες εὐρίσκοντο εἰς διαρκῆ συνεννόησιν μεθ' ἡμῶν διὰ τακτικῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἐγένοντο οὕτω οἱ καλύτεροι καὶ εὐεργετικώτεροι ἐθνικοὶ ἀπόστολοι.

1. Θὰ σταλῶσιν εἰς αὐτοὺς ὠρισμένα ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα θὰ συμπληρώσουν καὶ θὰ ἐπιστρέψουν ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας.

2. Θὰ δημοσιεύσωμεν Λευκώματα εἰκονογραφημένα τῶν 1410 Κοινοτήτων τῶν 26 Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Ταῦτα δὲ θὰ κατατεθῶσιν εἰς τὸ Συμβολαιογραφεῖον τῆς παγκοσμίου συνεδήσεως.

3. Τέλος ἀναφέρει τὴν ἴδρυσιν καὶ λειτουργίαν τῶν 17 Νυκτερινῶν σχολῶν ἀνά τοὺς προσφυγικούς συνοικισμούς, διατελουσῶν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ καθηγητοῦ Γεωργ. Κ. Ἀσκητοπούλου καὶ ἔχει πλήρη τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἐξευρεθῶσι αἱ δαπάναι διὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν πολυτελῶν εἰκονογραφημένων λευκωμάτων.

- σ. 13 Μετὰ ταῦτα ἔλαβον τὸν λόγον 14 ρήτορες ἀναπτύξαντες τὸ θέμα τῆς ἐσπευσμένης περισυλλογῆς, μεθοδικῆς τακτοποιήσεως καὶ ἀμέσου δημοσιεύσεως εἰς ὀγκώδεις καὶ ὁμοιομόρφους τόμους τῆς πολιτίμου καὶ σπουδαιοτάτης Μικρασιατικῆς Λαογραφίας, τῶν ὁποίων παρατρέχω τοὺς λόγους καὶ τὰς γνώμας, ὠραιοτάτας καὶ πρακτικωτάτας ἄλλωστε, διὰ νὰ μὴ καταπονήσω τοὺς ἀναγνώστας μου.

Ἐκ τούτων δὲ ἰδιαιτέρως ἀναφέρω τὴν ἐπίκαιρον καὶ διδακτικὴν πρότασιν τοῦ γερουσιαστοῦ Θεσσαλονίκης κ. Λεων. Ἰασονίδου, πρ. Ὑπουργοῦ Προνοίας, ὅτι πρέπει νὰ ἐκδοθῇ ἡ ἱστορία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τοῦ 1453-1924 κατόπιν διαγωνισμοῦ διὰ νὰ διδάσκηται συστηματικῶς εἰς τὰ σχολεῖα καὶ οὕτω οἱ μαθηταὶ μας πάντοτε θὰ ἔχωσιν πρὸ ὀφθαλμῶν ποίας περιπετείας ἀνεκδιηγῆτους διῆλθον οἱ πρόγονοι τῶν καὶ δὲν θὰ λησμονήσωσιν οὐδέποτε τὴν ὠραίαν καὶ ἀλησμόνητον πατρίδα τῶν.

☆

Ἡ ἀνωτέρω σύντομος περίληψις τῶν πρακτικῶν τῶν δύο συνεδριῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ ἐν τῷ Παρνασσῷ, ἀποτελεῖ μέρος μελέτης δημοσιευθείσης ἐπὶ δεκάμηνον εἰς τὸν «Προσφυγικὸν Κόσμον» ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1933.

- σ. 14 Ἐπίσης παρομοία μελέτη ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Πρόοδον» Νέας Σμύρνης τοῦ ἱατροῦ Κωνστ. Γαροφαλίδου ἀπὸ 31 Μαρτίου 1935 ἀρ. 8,

περιέχουσα τὴν Μικρασιατικὴν Στέγην καὶ τὴν Λαογραφίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι τῆς 26 Ἰανουαρίου 1936 ἀρ. 51.

☆

*Ἐξω ἀπὸ τὸ στομάχι καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν.
Ἡ διανοητικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνησις
μεταξὺ τῶν προσφυγικῶν στρωμάτων.
Μὲ ποῖα μέσα θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναπτυχθῇ.*

Μία ἔρευνα τοῦ «Προσφυγικοῦ Κόσμου».

Σειρὰ συνεντεύξεων τοῦ συνεργάτου του Δ. Γ. Ἀργυροπούλου. Ἡ γνώμη τοῦ κ. Γεωργίου Κ. Ἀσκητοπούλου διὰ τὴν περισυλλογὴν, τακτοποίησιν καὶ δημοσίευσιν εἰς ὁμοιομόρφους τόμους τῆς Μικρασιατικῆς Λαογραφίας — μόνον καὶ μόνον. Ὁ συνεργάτης προτάσσει προεισαγωγικῶς τὰ ἑξῆς:

Ὁ κ. Γεώργιος Κ. Ἀσκητόπουλος καθηγητῆς εἶναι ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Ἀρέθας Ἀργαῖος» τακτικὸς συνεργάτης τοῦ «Προσφυγικοῦ Κόσμου».

Γεννήθηκε τὸ 1874 εἰς τὸ Φανάρι τῆς Πόλης καὶ σπούδασε ἑπτὰ ἔτη εἰς τὴν σχολὴν Γαλατᾶ (1889), στὴ Μ. τοῦ Γένους σχολὴ (1895) καὶ στὴ Φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1900). Ἐπὶ σ. 15 15 χρόνια ἐχρημάτισε διευθυντῆς ἡμιγυμνασίων ἢ καθηγητῆς Γυμνασίων εἰς Μικρὰν Ἀσίαν μέχρι τοῦ 1914 (Σίλλη τοῦ Ἰονίου, Ἀμισὸς τοῦ Πόντου, Ἄδανα, Νεάπολις τῆς Καππαδοκίας, Χαλκηδὼν, Νεάπολις Καππαδοκίας τὸ β'), ὅποτε τὴν 8-28 Σεπτεμβρίου 1914 τὸ πρῶτον κατέφυγεν πρόσφυξ εἰς τὴν Ἑλλάδα διορισθεὶς ὡς καθηγητῆς Γυμνασίων Κατερίνης, Ἐδέσσης, Ἄνδρου καὶ Σαλαμίνας Μεγαρίδος. Τὸ 1920-1922 ἀπεσπάσθη ὡς Ἐπιθεωρητῆς τῶν Κοινοτικῶν σχολῶν Σμύρνης καὶ ἐνδοχώρας, ὅπῃθεν ἐγύρισε πάλιν πρόσφυξ διὰ δευτέραν φοράν, ἀλλὰ ὑπὸ χειροτέρας συνθήκας, διότι πλὴν τῶν ἄλλων ἔχασε διὰ παντὸς καὶ τὴν πολυτίμη βιβλιοθήκην του, γεμάτην ἀπὸ 1200 περίπου τόμους σπανιωτάτων βιβλίων, ὀδοιπορικοῦ τῆς Ἐπιθεωρήσεώς του καὶ πολυτίμων χειρογράφων.

Ὁ κ. Γ. Κ. Ἀσκητόπουλος κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ἐθνικῆς του δράσεως ὡς καθηγητοῦ κτλ. συνέγραψε πλείστας ὄσας μελέτας μορφωτικοῦ περιεχομένου, ἄρθρα, προγράμματα πρὸς μόρφωσιν τῶν Ξενοφῶνων πληθυσμῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (τόμ. 6 καὶ 7 τοῦ περιοδικοῦ «Ξενοφάνης»), καθὼς καὶ μελέτας εἰς τὰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ, πρὸ πάντων εἰς τὴν καραμανλίδικην γλῶσσαν διὰ νὰ φωτισθῶσιν οὕτω καταλλήλως οἱ Μικρασιατικοὶ πληθυσμοὶ Καππαδοκίας καὶ Λυκαονίας.

σ. 16 Κατήρτισε τὰς «Λεκτικὰς ἀσκήσεις», τὰς ὁποίας καὶ μοι ὑπέδειξεν εἰς δύο ὀγκώδη τετράδια, πρὸς ταχύτεραν ἐκμάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς,

αί όποιοι άντιγραφείσαι μετεδόθησαν εις όλας τας τουρκοφώνους κοινότητας.

Είσηγάγε πολλὰς μεταρρυθμίσεις ώς τὰ συσσίτια και τὰ παίγνια τών Νηπιαγωγείων, ίδρυσε τήν Σχολικήν βιβλιοθήκην μετά δανειστικού τμήματος διά τούς μαθητάς και τὰς οικογενείας, ίδρυσε δύο διδασκαλικούς Συνδέσμους τής Μαγνησίας και τών Κυδωνιών και περί τούς 25 τοιούτους Κυριών και Δεσποινίδων, οί όποιοι Σύνδεσμοι παρέσχον άνεκτιμήτους έθνικὰς ύπηρεσίας κατά τόν Μικρασιατικόν άγώνα, άποστέλλοντες πρὸς τόν μαχόμενον έθνικόν στρατόν ειδη ρουχισμού, σιγάρα, γλυκίσματα, πλάκας σοκολάτας κτλ.

Άπό τού 1893 διετέλεσε βιβλιοφύλαξ τής «Άνατολής», καταρτίσας πρώτος αυτός και τὸ Μικρασιατικόν τμήμα τής βιβλιοθήκης, τὸ όποιον παρέσχε μέγιστον βοήθημα εις τήν Κυβέρνησιν διά τήν μελέτην τών Μικρασιατικῶν ζητημάτων.

Τὸ 1926 εξέδωκεν εις κομψόν τόμον τὰς «έορτάς τού Μικρασιατικού Συλλόγου “Άνατολή”» ἐπὶ τῇ 50δι τού Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου, δημοσιεύει δέ εις τήν έφημερίδα μας, πλὴν τών άλλων (άρθρα, μελέτας, Λαογραφικά, βιβλιοκρισίας κτλ.) και τήν περιφημον Λαογραφικήν περιγραφὴν «Άπό τὰ Φλαβιανὰ τής Καισαρείας εις Σάμον», ἡ όποία σ. 17 κατά τήν γνώμην μου είναι ἡ πηγή πάσης γνώσεως Μικρασιατικού ενδιαφέροντος, μοναδικὸς δὲ καθρέφτης τής ζωῆς και κινήσεως τών ποτὲ άκμαζουσῶν Έλληνικῶν Κοινοτήτων εις Μ. Άσίαν.

Τόν κ. Γ. Κ. Άσκητόπουλον έπεσκέφθηκα στὸ σπίτι του, όπου τόν βρήκα μέσα στὸ γραφεῖο του, ἐν μέσῳ τεσσάρων βιβλιοθηκῶν, πού θὰ περιέχουν 4 χιλιάδες τόμους τουλάχιστον σπανίων και χρησίμων βιβλίων.

Τὸ γραφεῖον του γεμᾶτο ἀπὸ διάφορα ἀτάκτως σκορπισμένα βιβλία, έφημερίδες, επιστημονικά περιοδικά, χειρόγραφα κτλ., μού έκαμεν ἐντύπωσιν Σπουδαστηρίου σοφοῦ με τόν πλοῦτον του εις έντυπα, αλλά και με τήν κλασσικήν του ἀταξίαν και με τήν ἡσυχίαν του τήν γεμάτη μυστήριον. Κι όλον αυτόν τόν βιβλικόν κολοσσόν ὁ κ. Γ. Κ. Άσκητόπουλος σάν ἀνατόμος εις τήν προκειμένην περίπτωσιν, ἢ σάν ἀνήσυχος εξερευνητής, ἢ διψασμένος φυσιοδίφης, τόν έρευνᾶ μέρα νύχτα μ' ἕνα ζευγάρι ματογιάλια.

Τού ζητῶ νὰ με συγχωρήση διότι τού ταρασσῶ τήν μυστηριώδη γαλήνην τού σπουδαστηρίου του και τού γνωστοποιῶ τόν σκοπόν τής επισκέψεώς μου. Έκείνος γεμᾶτος ευχαρίστησι και εὐπροσηγορία ειχε τήν καλωσύνην νὰ μού πῃ...

«Προσφυγικὸς κόσμος»

άρ. 210 τής 19 Φεβρ. 1933, ἡ γνώμη τού Γ. Κ. Άσκητοπούλου.

σ. 18 Είς τὴν «Φωνὴν τοῦ Ἔθνους» τοῦ φίλου δικηγόρου Εὐδοκίμου Δουρμούση ἐδημοσίευσα τὰ πρῶτα 7 ἄρθρα περὶ τῆς Μικρασιατικῆς Λαογραφίας ἀπὸ τῆς 15 Ἰαν. 931.

☆

Ταῦτοχρόνως ἔδίδα καὶ τὰ πορτραῖτα τῶν ποιητῶν ἀπὸ τῆς 15 Ἀπριλίου 931 - μέχρι τῆς 1 Ἰουνίου 1938 εἰς τὴν «Φωνὴν τοῦ Ἔθνους».

☆

Εἰς τὴν «Φωνὴν τοῦ Ἔθνους» ἐδημοσιεύθη καὶ τὸ πορτραῖτο Γεωργ. Κ. Ἀσκητόπουλου ἄρ. 11 Ἰουνίου 1931

☆

ἀναδημοσιευθεῖσαν ἀπὸ τὴν Ἑκατοντ. τῆς ἐλληνικῆς παλιγγενεσίας, ἣ ὁποία καὶ περιέχει τὸ Πιστοποιητικὸν τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου «Ἀνατολῆ» 1900-1914 μὲ τὰς ὑπογραφὰς Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου καὶ Παντ. Κοντογιάννη περὶ τῆς Ἑκπαιδευτικῆς σταδιοδρομίας μου.

☆

Ἀνεδημοσίευσα τὰ ὡς ἄνω ἄρθρα μου περὶ τῆς Μικρασιατικῆς Λαογραφίας ὑπὸ νέαν ὄλως μορφήν β' 24 Φεβρ. 1938 εἰς τὰ «Ποντιακὰ φύλλα» 1924-1938.

☆

Ἐκτὸς αὐτῶν κατὰ τὰ ἔτη 1924-1950 εἰς τὸν «Προσφυγικὸν κόσμον» μὲ τὴν ὑπογραφὴν μου Ἀρέθας Ἀργαῖος ἐδημοσίευσα ἀπειρίαν Λαογραφικῶν ἄρθρων.

«ἡ βιβλιογραφία μου»

Γ. Κ. Ἀσκητόπουλος
Ν, Σμύρνη 21 Μαΐου 1952

Σημείωμα Μέλπως Μερλιέ γιὰ τὸ Ὑλικὸ Γ. Ἀσκητόπουλου

Πρωτοβουλία τοῦ Ν. Χατζιδάκη ἔγιναν μερικὲς προσπάθειες στὰ 1924-5 γιὰ νὰ διασωθεῖ ὅσο τὸ δυνατόν ὁ μικρασιατικὸς πολιτισμὸς.

Ἐγιναν μεγαλοπρεπεῖς Ἐπιτροπές· ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν κατέληξαν σὲ συμπεράσματα.

Πολλὲς σκέψεις μοῦ προκαλοῦν οἱ 17 σελίδες τοῦ κ. Ἀσκητόπουλου. Αἰσθάνομαι συγκίνηση καὶ μαζὺ πικρὴ ἀπογοήτευσις.

Συγκίνηση, γιὰτὶ βλέπει κανεὶς ὅτι ὁ Χατζιδάκης κατανόησε ἀμέσως τὴν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς σταυροφορίας. Πικρὴ μελαγχολία γιὰτὶ Πανεπιστήμια,

καθηγητές και επιστήμονες, ύστερα από συνεδριάσεις, λόγους, προτάσεις και αποφάσεις, δέν καταλήξανε σέ τίποτα.

Ὁ Χατζιδάκης εἶχε δεῖ πλατύτερα ἀπ' ὄλους. Ζήτησε νά μελετηθοῦν τὰ διαλεκτικά ἰδιώματα. Νά σχεδιαστεῖ χάρτης ὅπου νά φαίνονται οἱ ἑλληνικὲς πόλεις καὶ κῶμες, καὶ πολλὰ ἄλλα καλὰ καὶ χρήσιμα.

Ἀλλά, ἐνῶ μίλησαν γιὰ διαλεκτικά ἰδιώματα, γιὰ τόμους λαογραφίας ποὺ θὰ ἔπρεπε νά βγοῦν, δέν ἔγινε οὔτε λόγος γιὰ τοὺς θεματοφύλακες τῆς παράδοσης, γιὰ τοὺς πρόσφυγες, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Σκέφθηκαν ὅμως νά στείλουν ἐρωτηματολόγια στὴ «στρατιὰ ἐπιστημόνων» ποὺ εἶναι ἀπὸ τὴ Μικρασία.

Δυσάρεστη πολὺ εἶναι καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς «ἐθνικοφροσύνης» ὅπως τὴν περιγράφει ὁ καλὸς κ. Ἀσκητόπουλος: «ἡ πατρίς ἐξεβαρβαρώθη» γιὰτι δέν ἀκούεται ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα· πῶς θὰ ξαναπᾶμε πίσω· οἱ προαιώνιοι ἐχθροί.

Πότε, Θεέ μου, θὰ γίνομε ὅλοι ἄνθρωποι καὶ συνάνθρωποι.